

References

- 1 Gardner M. *Mathematical miracles and secrets*, Moscow: Nauka, 1964, 261 p.
- 2 Kotov A.Ya. *Evenings of entertaining arithmetics*, Moscow: Prosveshchenie, 1967, 117 p.
- 3 Bidosov E. *Technique of teaching of mathematics*, Almaty: Mektep, 1989, 235 p.
- 4 Abilkasimova A.E. *Theory and technique of training of mathematics*, Almaty: Mektep, 1998, 341 p.
- 5 Geek E.Ya. *Entertaining mathematical games*, the 2nd prod., Moscow: Znanie, 1987, 236 p.

ӨОЖ 004:371.13

Г.Әбілқасымова, Д.Е.Әлімбаев

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті (E-mail: Botam@mail.ru)

Болашақ кәсіптік оқыту педагогтарының кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру жолдары

Мақалада болашақ кәсіптік оқыту педагогтарының кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру жолдары қарастырылған. Оқытудағы құзыреттілік тәсіл білім беру нәтижесі ретіндегі оқыту сапасын қамтамасыз етеді, ал ол өз кезегінде кешенді әдіс-тәсілдерді жүзеге асыруды, жоғары мектептегі оқыту сапасын бағалаудың біртұтас жүйесін құруды талап етеді. «Кәсіби құзыреттілік» ұғымын енгізудің қажеттілігі оның мазмұнының кеңдігімен, интегративтік сипатымен, «кәсіптілік», «біліктілік», «кәсіби мүмкіндіктер» және т.б. түсініктерге талдау жүргізген. Авторлар болашақ кәсіптік оқыту педагогтарының кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастырудың деңгейлерін көрсеткен.

Кілт сөздер: құзырет, құзыреттілік, тұлға, білім, іскерлік, дағды, кәсіби құзыреттілік, кәсіптілік, біліктілік, кәсіби мүмкіндіктер, кәсіптік оқыту.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» Стратегиясы: Қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауын әрбір қадамын сенімді басқан мемлекетіміздің әлемдік қауымдастықтар қатарынан қалмай, болашақты оптимистік көзқараспен болжамдап, өзінің бәсекеге қабілеттілігін дәлелдей алатын, өркениетті даму жолындағы жаңа бағыттарын айқындаудың жолы деп білеміз [1].

Еліміздің саяси, экономикалық, мәдени, қоғамдық өміріндегі өзгерістерге сай жоғары оқу орындарының үлкен жауапкершілікті сезініп, білікті, өз ісінің шебері, бәсекеге қабілетті, кең ауқымды, жан-жақты дамыған маман дайындауға ұмтылуы, өзінің әлеуметтік-экономикалық және рухани дамуының мазмұны мен сипаттарының өзгеруіне және еңбек сапасына талаптың жоғарылуына байланысты өз ісін жетік білетін, кәсіби білігі мол мамандарды қажет етеді.

Осыған орай қазіргі кезде қоғамның ақпараттануы жағдайында шаруашылық пен өндірістің әр түрлі саласында еңбек ететін жұмысшылар мен мамандардың кәсіптік біліктіліктерін арттыруға, шығармашылық қабілеттерін дамытуға және кәсіптік құзыреттіліктерін қалыптастыруға аса мән беріліп отыр.

Құзыреттілік мәселесі бойынша Г.Селевко, Л.А.Петровская, Н.В.Кузьмина, А.К.Маркова, В.Д.Шадриков, Г.Ж.Меңлибекова, Б.Т.Кенжебеков, Г.Әбілқасымова, И.С.Өтебаев, В.В.Готтинг, И.А.Зимняя, В.Байденко, С.Е.Шишов, Ш.Таубаева, М.Ж.Жадрина, А.Арғымбаева, К.Л.Қабдолова, Г.У.Кунакова, Р.Дәулетова, А.Б.Изделеуова еңбектерін талдау «құзыреттілік» ұғымының мәнін нақтылауға мүмкіндік береді.

«Құзыр» ұғымы тұлғаның даму деңгейі немесе білім беру нәтижесі ретінде қарастырылады. Ал құзыреттілік — «құзыр» ұғымының туындысы. Сондықтан құзырды, құзыреттілікті білім сапасын бағалаудың негізгі өміемдерінің бірі деп қарастыруымызға болады. Бұл жағдайда білім, іскерлік, дағды сырт қалмайды. Керісінше, олар жаңа сапалық мәнде, жаңа жағдайда бақыланады.

Жалпы алғанда, «құзыреттілік» ұғымы жайлы ғалым К.Құдайбергенова «құзыреттілік» ұғымы — соңғы жылдары педагогика саласында тұлғаның субъектілік тәжірибесіне ерекше көңіл аудару

нәтижесінде ендіріліп отырған ұғым. Құзыреттіліктің латын тілінен аудармасы «competens» белгілі сала бойынша жан-жақты хабардар білгір деген мағынаны қамти отырып, қандай да бір сұрақтар төңірегінде беделді түрде шешім шығара алады дегенді білдіреді» деп көрсетеді [2].

Бұл жайлы Б.Тұрғынбаева «...өзінің практикалық әрекеті арқылы алған білімдерін өз өмірлік мәселелерін шешуде қолдана алуын құзырлылықтар деп атаймыз» деп анықтаса, ресей ғалымы Н.Кузьминаның көзқарасы бойынша, «құзырлылық дегеніміз — педагогтің басқа бір адамның дамуына негіз бола алатын білімділігі мен абыройлылығы» [3].

Ғалым, педагог Ш.Таубаева: «Құзыреттілік бұл тұлғаның оқыту мен әлеуметтену процестері барысында меңгерген білім мен тәжірибеге негізделген, оның жалпы қабілеті мен іс-әрекетке даярлығы ретінде айқындалатын, тұлғаның кіріктірілген қасиеті», — деп қарастырады [4].

«Құзырет» бұл тұлғаның белгілі бір пәндер шеңберіне қатысты білім, іскерлігі, дағдысы мен іс-әрекеттері тәсілінің өзара байланысқан сапаларының жиынтығы. Құзыреттілік білім шеңберінде өз орнын тауып, жаһандану ағысына енген еліміздің алдында тұрған міндеттерінің бастысы, білім беру жүйесін жетілдіру, елдің интеллектуалдық потенциалын көтеру, қоғамдық өмірдің салаларында, соның ішінде білім беру саласында жүріп жатқан демократияландыру мектепті қазіргі кезеңдегі дағдарыстан шығаратын қуатты талпыныстарға жол ашты, экономикалық, әлеуметтік және саяси жедел жаңару жолында [5].

«Құзырет» және «құзыреттілік» ұғымдарының педагогикадағы қолданылуы туралы мынадай көзқарастар қалыптасқан. Бұл жаңа сөздерге еліктеушілік, оларды қолданбауға да болады, өйткені «мектеп бітірушінің дайындық деңгейі» және «оқу біліктіліктері» деген дәстүрлі қолданылып жүрген баламалары бар.

Құзыреттілік — бұл алынған білімдер мен біліктерді іс жүзінде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдана алу қабілеттілігі. Ол ең әуелі мектептегі оқыту үрдісінде қалыптасады. Сонымен, оқытудағы құзыреттілік тәсіл білім беру нәтижесі ретіндегі оқыту сапасын қамтамасыз етеді, ал ол өз кезегінде кешенді әдіс-тәсілдерді жүзеге асыруды, мектептегі оқыту сапасын бағалаудың біртұтас жүйесін құруды талап етеді. Демек, «құзырет» және «құзыреттілік» ұғымдарын мектептегі педагогикалық тәрбиеге енгізу білім берудің мазмұны мен әдістерін өзгертуді, іс-әрекет түрлерін нақтылауды талап етеді [6].

Құзыреттілік деп студенттің алған білімі мен дағдыларын тәжірибеде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық проблемаларды шешу үшін қолдана алу қабілетін айтады. Демек, «құзыреттілік» ұғымы «білім, іскерлік, дағды» сияқты ұғымдармен қатар, оқушылардың шығармашылық іс-әрекеттері мен құндылық бағдарларының жүйесінде көрінеді.

Сонымен, білім беруде кәсіби құзырлы маман иесіне жеткен деп мамандығы бойынша өз пәнін жетік білетін, білім алушының шығармашылығы мен дарындылығына жағдай жасай алатын, тұлғалық-ізгілік бағыттылығы жоғары, педагогикалық шеберлік пен өзінің іс-қимылын жүйелілікпен атқаруға қабілетті, оқытудың жаңа технологияларын толық меңгерген, отандық, шетелдік тәжірибелерді шығармашылықпен қолдана білетін кәсіби маман педагогті атаймыз.

Қазақстан Республикасы 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасында да білімге бағытталған мазмұнды құзыреттілік, яғни, нәтижеге бағдарланған білім мазмұнына алмастыру қажеттілігі көрсетілген [7].

Осыған орай, Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауында Қазақстанның әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіруі мектеп қабырғасында берілетін білімнің, оқытушылардың кәсіптік білім деңгейлерінің сапасымен тікелей байланысты екенін көрсетті. Бұл еліміздің тағдыры және ұлтымыздың болашағы оқытушылардың қолында дегеніміз.

Дидактикалық-әдістемелік тұрғыдан орындалған зерттеулерде бейін бойынша кәсіптік оқыту педагогын даярлаудың әдістемелік негіздері қарастырылды, кәсіптік-техникалық мектептердегі оқу үрдісінің мәні ашып көрсетілді, теориялық және өндірістік оқытудың мазмұны, ұйымдастыру формалары, әдістері қарастырылды [8]. Сонымен бірге «колледж — жоо» үздіксіз білім беру жүйесінде кәсіби оқыту педагогының құзыреттілігін қалыптастыру теориялық тұрғыдан негізделіп, практикалық тұрғыдан оқу-әдістемелік кешенмен қамтамасыз етілді. Ал кәсіби құзыреттілікті мынадай түрде қарастырады:

- коммуникативтік;
- ақпараттық;
- регулятивтік;
- интеллектуалды-педагогикалық.

Педагогтың коммуникативтік құзыреттілігі — кәсіби интегративтік қасиет, оның негізгі бөліктеріне эмоционалдық тұрақтылық (ікемділікпен байланысты); экстраверсия (тағайындалған деңгейі мен тиімді жетекшілікті көрсетеді); тікелей және қайтарымды байланысты ұштастыру мүмкіншілігі; тілдік білімі; тыңдай білу қабілеті; марапаттай білуі; сыпайылылық; жалпы қабілеті жатады.

Коммуникативтік құзыреттілік — біріншіден, жеке тұлғаның дамуы мен өзіндік дамуы процесіндегі мұғалімнің жеке тұлғалық қасиеті; екіншіден, ұстаздың педагогикалық қарым-қатынастық мақсаты, түйіні, құрылымы, құралы, ерекшелігі туралы хабардарлығының көрсеткіші; қажетті технологиялық деңгейін меңгеруі; маманның жеке психологиялық сапасы; коммуникативтік іс-әрекетін әрдайым жетілдіріп тұруға тырысуы; негізгі құндылық ретінде жеке адамның тұлғасына бейімделе білу, «бағдар ету», сонымен қатар педагогикалық қарым-қатынас кезінде туындайтын міндеттерге шығармашылық, қапысыз шешім таба білу қабілеті.

Ақпараттық құзыреттілік өзі туралы оқушылар мен олардың ата-аналарының, басқа ұстаздардың жұмыс тәжірибесі жөнінде ақпаратты білу мөлшерін қамтиды.

Регулятивтік құзыреттілік оқытушының өз іс-әрекетін басқара білу мүмкіншілігін білдіреді. Оған мақсаттылық, жоспарлау, тұрақты белсенділік пен өзін көрсете білуі, рефлексия, іс-әрекетінің бағасы енеді. Іс-әрекеттің негізгі факторы ізгілік, құндылық болып табылады.

Интеллектуалды-педагогикалық құзыреттілікті талдау, синтез, салыстыру, қорытындылау, нақтылау сияқты қарастыра білудің кешені, аналогия, қиял, ойлау қабілетінің ікемділігі мен сындылығы ретіндегі зерденің қасиеті түрінде қарастыруға болады. Ал, педагог мамандардың құзыреттіліктерін қалыптастырудың келесі деңгейін қарастыруға болады (сур. қара):

Педагог-мамандардың құзыреттіліктерін қалыптастыру деңгейі	Пәндік	Мамандық қызметтеріне байланысты қойылатын мәселелерді шешу қабілеттілігі
	Аналитикалық бақылау	Пәндік іс-әрекеттерін талдау мен бақылау мәселелерін шешу қабілеттілігі
	Ұйымдастырушылық	Оқушылардың өзіндік іс-әрекеттерін ұйымдастыруға бағытталған мәселелерді шешу қабілеттілігі
	Коммуникативтік	«Мұғалім–оқушы», «оқушы–оқушы», «мұғалім–ата-ана» және т.б. жүйелердегі қарым-қатынасты мәселелерді шешу қабілеті
	Бейімделген	Қазіргі жағдайдың өзгерістері мен талаптарына сәйкес мәселелерді шешу қабілеттілігі
	Ынтылық (психологиялық)	Психологиялық, жеке тұлғалық, жеке тұлғалар арасындағы өзара қарама-қайшылықты шешу мәселелерінің қабілеттілігі
	Жобалық	Мектепті, мұғалімді және оқушыны дамыту жобаларын шешу қабілеттілігі
	Ғылыми-ізденістік	Мектептің, мұғалімнің және оқушының даму нәтижелерін зерттеуді ұйымдастыру және оны өткізу мәселелерін шешу қабілеттілігі

Сурет. Педагог-мамандардың құзыреттіліктерін қалыптастыру деңгейі

Қоғамдық-саяси даярлық болашақ мұғалімдерді қоршаған дүниені, табиғатты, қоғамдық өмірдің құбылыстарын тану әдіснамасына, әлеуметтік-экономикалық даму мәселелерін пайымдау, талдау, маңыздысын ажырата білуге, адамдармен қарым-қатынастағы жоғары мәдениеттілікке үйренуге мүмкіндік береді.

Болашақ мұғалімді терең әдіснамалық және теориялық тұрғыда даярлау қай кезде де күн тәртібінен түспек емес.

Олай болса, республика жоғары оқу орындарының алдында жан-жақты дамыған, саяси сауатты, терең теориялық біліммен қаруланған, адамдармен қарым-қатынас мәдениетін меңгерген маман дайындау міндеті тұр.

Бүгінгі педагогика ғылымындағы жаңа көзқарас бойынша тұлғаға бағдарлы білім негіздерін беруді емес, оқу және өмірлік жағдаяттарда алған білімдерін шығармашылықпен қолдануына, түйінді және пәндік құзыреттіліктерді қалыптастыру арқылы өзін-өзі дамытуына, қоршаған шынайылықты түйсінуге, өзінің даралығын сезінуге, негізгі оқу және айналасындағы адамдармен өзара әрекеттесу дағдыларын игеруге, өзінің оқу іс-әрекетін ой елегінен өткізуге жағдай жасауды мақсат етеді.

Осы ретте еліміздің кәсіби білім беру жүйесі алдында, оның ішінде болашақ кәсіптік оқыту педагогтарының кәсіби құзыреттілікті даярлауда ең алдымен педагогтың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру міндеті болып саналады. Сонымен, «кәсіби құзыреттілік» ұғымын түсіндіруде екі бағыт бар [9]:

1. Адамның стандартқа сәйкес әрекет ету қабілеті.
2. Жеке тұлғаның жұмыста нәтижеге жетуіне мүмкіндік беретін сапалары.

Адам туралы ғылымдар саласында кәсіби құзыреттілікті қалыптастыруға үлес қосатын, табыс үшін қажетті құзыреттіліктер деп мәселелер мен өзіндік менеджментін шешу құзыреттілігі:

- адамның мәселесін шешуге және инновациялық технологияларды пайдалануға дайындығы;
- ақпараттық құзыреттілік, яғни өздігінен білім алуға және ақпараттық ресурстарды пайдалануға дайындығы;
- коммуникативтік құзыреттілік, яғни әлеуметтік және интерактивті өзара іс-әрекетке дайындығы.

Құзыреттілік бірінші орынға білімгердің ақпаратты сауаттылығын емес, оның мәселені дұрыс шеше білу қасиетін қояды. Болашақ кәсіптік оқыту педагогтарының кәсіби құзыреттілігінің қалыптасуын орта кәсіби білім беру жүйесінің аумағында қарастырсақ, онда білім, білік, дағды мүмкіншілігі және педагогикалық қызметке маманның қаншалықты дайын екендігі туралы айтуға болады. Кәсіби құзыреттілік деп педагогтың жеке бас сапалары мен оның психологиялық-педагогикалық және теориялық білімінің, кәсіби біліктілігі мен дағдысының, тәжірибесінің бір арнада тоғысуы деуге болады. Болашақ кәсіптік оқыту педагогтарының өз ісінің шебері, жақсы оқытушы болу үшін мамандығына қажетті қабілеттерді және жалпы әлемдік мәдениетті, өз елінің мәдениетін, қарым-қатынас мәдениетін, тіл мәдениетін игеріп, интеграциялық үрдістерді меңгеріп, әлемдік білім кеңістігінің өресінен шыға алуға талпынуы керек.

Сонымен, педагогикалық қызметті қайта құрудың жүйелі тұтас құралы ретіндегі педагогикалық технологияның негізгі функциясы оқу-тәрбие процесінің сапасын арттыру және тұлға дамуын қамтамасыз ету болып табылады. Педагогикалық технологияларды іс-тәжірибеде мұғалімдер іске асырады. Сондықтан мұғалімнің технологияның мәнін, оның ғылыми негіздерін білуі, оларды оқыту мен тәрбиелеудің нақты жағдайларына бейімдей алуы, оқу пәндерінің әдістемесі бойынша дербес технологияларды жасау білігі білім беру процесінің нәтижелі болуын ғана қамтамасыз етпейді, сонымен бірге педагогикалық технологиялардың әрбір жеке педагогтың кәсіби ойлауы мен іс-әрекетінің қалыптасуына орасан зор ықпал етеді.

Соңғы жылдары білім беру саласында болашақ мамандардың құзыреттілігін қалыптастыру туралы әр түрлі пікірлер жиі айтылуда. «Кәсіби құзыреттілік, жете білушілік» ұғымын енгізудің қажеттілігі оның мазмұнының кендігімен, интегративтік сипатымен, «кәсіптілік», «біліктілік», «кәсіби мүмкіндіктер» және т.б. түсініктерді біріктіреді.

Кәсіби құзыреттілікті анықтау туралы мәселе педагог, философ, физиологтардың арасында пікір қайшылықтары мен жаңа ойлар тудыруда. Тұлғаның кәсіби процесін көп жағдайда оның біліктілігімен, кәсіптік құзыреттілігімен байланыста қарастырады [10].

«Кәсіптік оқыту» мамандығы бойынша бакалаврдың кәсіптік құзыреттілігінің қалыптасуы туралы мәселені зерттеу педагогика іліміндегі өзекті проблемалардың бірі болып табылады.

Елімізде қоғамдық-әлеуметтік және психологиялық-педагогикалық тұрғыда маманның кәсіптік білім жүйесін жетілдіру бағыттарында зерттеулер көрініс алууда. Олар теориялық әдіснамалық, кәсіптік бағыттылық, психологиялық, гуманистік, мәдениеттанушылық т.б. әр түрлі деңгейлерде зерттелуде.

Кәсіптік құзырлылықтың қалыптасуы мен дамуы бұл маманның стратегиялық, тактикалық және оперативтік іскерліктер кешенін меңгерудің, қайраткер ретінде өзіне кәсіби іс-әрекет нысаны мен пәніне маңызды кәсіби бағыт берудің процесі.

Болашақ кәсіптік оқыту мамандығының құзырлылығының қалыптасуы бұл құзырлылықты меңгеру мен қолдану кезеңдеріндегі іскерлік процесін қамтуы қажет. Сол іскерліктер байланысы оқытушылар мен студенттер арасында өзара ықпалдасу жүйесі арқылы жүріп отырады.

Сонымен бірге ықпалдасу жүйесінде меңгеру мен қолдану іскерліктерінің стратегиялық, тактикалық және жедел кешендерінің шарттары арқылы болашақ кәсіптік оқыту маманның кәсіби құзыреттілігінің қалыптасу процесі айқындалады. Кешендер студенттердің іс-әрекетінде болашақ маман құзыреттілігінің субъектілік, нысандық және пәндік негіздерін түсіндіруге мүмкіндік туады.

Жоғары оқу орнының білім алу жүйесіндегі маманның кәсіптік құзыреттілігінің қалыптасуын кәсіптік іскерлік пен дамуының кезеңдік міндеттерінен кәсіптік міндеттерді шешуге теориялық және практикалық мүмкіндігі мен дайындығының бірлігінен көрінетін нәтижеге бағытталған қозғалыс циклдері деп айтуға болады.

Бүгінгі таңда білім беруді жетілдірудің негізіне құзыреттілік тәсілді алу ұсынылып жүр. Қазақстан Республикасы 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасында да білімге бағытталған мазмұнды құзыреттілік, яғни нәтижеге бағдарланған білім мазмұнына алмастыру, қажеттігі көрсетілген. Білім сапасы категориясының мазмұнын ашуда «құзырет» ұғымы ерекше орын алады. Ғалымдардың пікірі бойынша, құзырет тек білімге ғана емес, біліктілікке көбірек сай келеді және адамның әр түрлі қажетті салалардан хабардар болуын сипаттайды.

«Кәсіптік оқыту» мамандығы бойынша бакалаврдың құзыреттілік негізіне қойылатын талаптар: Осы мамандықтың түлектері міндетті:

- ұрпақтан ұрпаққа берілетін мәдениеттің трансляциясын қамтамасыз ететін әлеуметтік-мәдени тәжірибесінің ерекше саласы ретіндегі білім туралы біртұтас түсінігі болуы қажет;
- гуманитарлық іскерліктің ерекше саласы ретінде білім саласы туралы біртұтас түсінігіне ие болуы;
- психологиялық-педагогикалық, әлеуметтік-гуманитарлы ғылымдарының ғылыми негіздерін білуі;
- өнеркәсіп әрекетінің білім мекемелерінде маркетинг, менеджмент, кәсіпкер экономикасының негіздерін білуі;
- әлеуметтік маңызы бар мәселелер мен үрдістерін ғылыми талдай білу және кәсіби, педагогикалық, қоғамдық қызметте әр түрлі ғылымдардың қазіргі әдістерін қолдана білуі;
- өз еңбегін ғылыми негізде ұйымдастыра білуі;
- оқу үрдісі мен кәсіптік қызметте компьютерлік және оргтехниканы қолдану дағдыларының болуы;
- оқу-тәрбиелеу үрдісінде қазіргі педагогикалық технологияларды қолдану дағдыларының болуы;
- 2-разрядты қызмет деңгейінде қазіргі технологиялық құралдарды пайдалану дағдыларының болуы;
- білім мен кәсіпорын саласында, ақпараттық технологияларды қолдану саласында, оқу үрдістерімен басқару саласында, мамандандыру бейіні бойынша өндірістік, кәсіптік оқыту саласында терең білімді болуы керек.

Болашақ кәсіптік оқыту педагогының даярлығын қалыптастыру мәселесінің теория мен оқыту практикасындағы зерттелу деңгейін талдау кәсіби оқыту педагогының кәсіби даярлығы өз алдына дербес, бірақ бір-бірімен тығыз байланысып, астасып жататын ұйымдастыру-технологиялық, өндірістік-басқару, жобалау, ғылыми-зерттеу және білім беру даярлықтарын біріктіретін көп жақты жүйе болып табылатындығын көрсетіп, оны жетілдіру жолдарын анықтауға мүмкіндік берді.

Сонымен, болашақ кәсіптік оқыту педагогтарының кәсіби құзыреттілігінің арнайы, әлеуметтік және тұлғалық түрлеріне ерекше мән беріледі. Арнайы — өзінің мамандығына сәйкес білімі, біліктілігі, дағдысы, жаңа білім мен білікті өз бетімен меңгеру, өз еңбегінің нәтижесін бағалау,

біліктілігінің болуы. Әлеуметтік — тіл туралы білімінің, коммуникативті мәдениетінің, басқамен ынтымақтастыққа қабілеттілігінің, өзінің іс-әрекетінің нәтижесіне, қоршаған ортаға дайындығының болуы. Тұлғалық — өзін-өзі тану бойынша біліктілік, дағдысын жетілдіруге кәсіби іс-әрекет тұлғаның дамуына дайындығының болуы. Бұл үшін, біріншіден, ақпараттық қоғамда кез келген маманның іс-әрекеті күшейтіледі, екіншіден, білім парадигмасының өзгеруі кәсіби білім, біліктілік пен дағдыға маманның дайындығын қалыптастырудың, ойлаудың әдіснамасын дамытудың қажеттілігін көрсетеді, үшіншіден, ізгілікті және әлемдік интегративті үрдістер тенденциясы алдымен көпмәдениетті тұлғаны қалыптастырудың қажеттілігін айқындайды.

Әдебиеттер тізімі

- 1 ҚР Президентінің «Қазақстан – 2050» Стратегиясы: Қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы // Орталық Қазақстан. — 2013. — № 12, 13 (21438).
- 2 Құдайбергенова К. Құзырлық — тұлға дамуының сапалық критерийі: Ғыл.-практ. конф. материалдары. — Алматы, 2008. — 9–11-б.
- 3 Тұрғынбаева Б. // Бастауыш мектеп. — 2005. — № 3. — 3–5-б.
- 4 Таубаева Ш.Т., Барсай Б.Т., Оспанова Б.Ә. // Білім әлемінде. — 2013. — № 3. — 3–5-б.
- 5 Готтинг В.В. Формирование информационно-технологической компетентности педагога профессионального обучения: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. — Караганда, 2008. — 30 с.
- 6 Кенжебеков Б.Т. Жоғары оқу орны жүйесінде болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру: Пед. ғыл. д-ры ... автореф.: 21.05.05. — Қарағанды, 2005. — 40 б.
- 7 Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы. — [ЭР]. Қолжетімділік тәртібі: www.enu.kz/downloads/tyzhugymdamasy.pdf
- 8 Әтебаев И.С. Болашақ мамандарды жобалау іс-әрекетіне даярлау: теория және практика. — Қарағанды: Tengri Ltd, 2012. — 169 б.
- 9 Әтежанова Г. Психологиялық-педагогикалық құзырлықты қалыптастырудағы жаңа формация мұғалімінің рөлі // Қазақ тілі. — 2008. — № 4. — 5–8-б.
- 10 Әбілқасымова Г. Болашақ кәсіби оқыту педагогының инновациялық-технологиялық даярлығын жетілдіру: Автореф. ... пед. ғыл. канд.: 31.05.2008. — Қарағанды, 2008. — 27 б.

Г.Абилқасымова, Д.Е.Алимбеков

Пути формирования профессиональной компетентности будущих педагогов профессионального обучения

В статье рассмотрены пути формирования профессиональной компетентности будущих педагогов профессионального обучения. Понятие компетентности в обучении обеспечивает его качество, она, в свою очередь, охватывает комплекс методов, требующих разработки целостной системы оценки качества обучения в высшей школе. Использование понятия «профессиональная компетентность» связано с широким и интегративным характером содержания, анализом понятий «профессиональность», «квалификация», «профессиональная возможность». Авторы раскрыли уровни формирования профессиональной компетентности будущих педагогов профессионального обучения.

G.Abilkasimova, D.E.Alimbekov

The ways of formation of professional competence of future teachers of vocational education

The article discusses ways of formation of professional competence of the future teachers of vocational training. The concept of competence in learning provides quality, she in turn encompasses metodov6 requiring development of a coherent system for evaluating the quality of teaching in higher education. The use of the term «professional competence» is associated with a broad and integrative nature of content analysis of the concepts of «professionalism», «qualification», «professional» and other definitions. The authors have uncovered levels of formation of professional competence of the future teachers of vocational training.

References

- 1 KR Prezident «Kazkstan – 2050 strategy: a new policy of the State to approve the population of Kazakhstan» horse guide, Central Kazakhstan, 2013, 12–13 (21438).
- 2 Kudaibergenova K. *Competence — a criterion of quality personal development: Proceedings of the Conference*, Almaty, 2008, p. 9–11.
- 3 Turginbaeva B. // *Grade school*, 2005, 3, p. 3–5.
- 4 Taubayeva Sh.T., Barsay B.T., Ospanova B.A. // *The world of knowledge*, 2013, 3, p. 3–5.
- 5 Gotting V.V. *Formation of information and technological competence of the teacher of a vocational education thesis the candidate of pedagogical sciences*, Karaganda, 2008, 30 p.
- 6 Kenzhebekov B.T. *Formation of professional competence of future specialists in the university system: synopsis of the doctor of pedagogical sciences*, Karaganda, 2005, 40 p.
- 7 *Concept development education RK 2015 y.*, [ER]. Access mode: www.enu.kz/downloads/tyzhyrymdamasy.pdf
- 8 Utebaev I.S. *Training of future professionals to the project activity: Theory and Practice*, Karaganda: Tengri Ltd, 2012, 169 p.
- 9 Atežanova G. *The teacher's role in the formation of the new formation of psycho-pedagogical competence* // *Kazak tili*, 2008, 4, 5–8 p.
- 10 Abilkasimova G. *Improvement of innovation and technological preparation of future teachers of vocational training: candidate of pedagogical sciences*, Karaganda, 2008, 27 p.

ӘОЖ: 37.01:377

М.Ж.Қыздарбекова

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті (E-mail: makpal_7813@mail.ru)

Жол-көлік саласы мамандарын даярлауда оқыту әдістерінің рөлі

Мақалада көліктік-жолдық бейінді мамандарын даярлау кезіндегі оқыту әдістерін қолдану сұрақтары қарастырылған. 5В090100 – «Көлікті пайдалану және жүк қозғалысы мен тасымалдауды ұйымдастыру» мамандығына арналған «Көліктегі еңбекті қорғау және эргономика» оқу курсының құрылымы мен мазмұны ерекшеленген. Автор оқу барысының дидактикалық мақсаттар мен міндеттерін қарастырған, оларды шешу кезінде оқу үдерісінде оқытушының оқу жұмысы мен білім алушылардың танымдық қызметінің сәйкес тәсілдерін ұсынған. Әдістерді талдау оқыту мазмұнының әдістеріне, білім алушылардың контингентінің ерекшеліктеріне, оқу уақытының мерзіміне сәйкестігі туралы оқыту теориясына қойылатын талаптарға сәйкес жүргізілді.

Кілт сөздер: жоғары білім беру жүйесі, тұлға, техника ғылымы, көлік маманы, оқу үдерісі, оқыту әдістері, кейс-әдісі, болашақ мамандарды даярлау.

Еліміздегі жоғары кәсіби білім берудің көп деңгейлі құрылымы және жоғары оқу орнының халықаралық білім беру жүйесіне жоспарлы интеграциялануы, жоғары оқу орнын қазіргі заманның талаптарына сай басқару мәселелері жаңа тәсілдерді талап етеді. Болашақ мамандардың шығармашылық мүмкіндіктерінің дамуына, олардың білім беруде модульдік жүйені енгізу жағдайларында кәсіби хабардарлығының бейімделуі жоғары оқу орындарында оқу үдерістерін ұйымдастыруда сапалы өзгерістердің қажеттілігін көрсетеді.

Заманның жаңа даму сатысында білім беру жүйесі қоғамның жаңа экономикалық саясатына, әлеуметтік және интеллектуалдық деңгейіне сай келуі тиіс. Осыған орай білімнің мақсаты, мазмұны және оны оқыту тәсілдері қайта жетілдіру, оқу жүйесін реттеу, ұйымдастыру мәселелері зерттеліп, өз шешімін табуы қажет етеді.

Жеке тұлғаны тәрбиелеу мен оқытуда жоғары оқу орнының алатын орны ерекше. Оның қызметі үнемі дамуда. Жаңа заман талаптарына сәйкес жоғары оқу орнының дамуы көптеген қоғамдық-әлеуметтік мәселелерді шешуді қамтамасыз етуі керек. Заман талабына білім беру саласының алдына қойған мақсатының ең маңыздысы — қоғамға қажетті жоғары білімді мамандарды даярлау.

XXI ғасырдың басында ғылыми техникалық прогрестің және ақпарат көлемінің өсуі жоғары оқу орындарындағы алынған білім қорының белсенді кәсіби іс-әрекетінің барлық кезеңіне емес, тек қысқа уақытқа ғана оның мұқтажыды қанағаттандыратындығын көрсетті. Болашақ білім беру